

en ny". — Forøvrigt skal jeg med Hensyn til § 1 indrømme, at Consequentsen virkelig er den, som blev udpyllet af den ærede Ordfører, at man egentlig heller ikke correct kan fastholde Tallet 3, men min Tanke har været den, at man her paa dette Punkt virkelig har villet gjøre en Concession ligeoverfor en Frugt, som er tilstede, og som jeg indrømmer maaskee berettiget kan være tilstede for, at Bestemmelsen i Udkastets § 1 ellers kunde blive misbrugt. Det ligger jo nemlig nær at sige, at i det Tilfælde, at Fæstetvangen paa al Bondejord bliver hævet, og Eiendommene derved faae en forøget Værdi, vil en saadan Forandring i de nu gældende Forhold navnlig komme Bestidderne af store Godser tilgode, og det kan fremdeles medføre, at Selveidoms Fremme bliver uanseliggjort. Jeg har meent, at en saadan Tanke kunde være tilstede, og jeg maa erkjende, at den var til en vis Grad berettiget; derfor meente jeg, at man fortiden ikke burde gaae til, hvad jeg med den ærede Ordfører skal erkjende for virkelig at være den sidste Consequents.

J. A. Hansen: For at den ærede sidste Taler og jeg fuldelig kunne komme til at forstaae hinanden, skal jeg dog oplyse, at dersom den ærede Taler mener, at man ved Ordet „Stand“ forstaaer en afluttet Deel af Befolkningen, saa er det hans Mening, der er aldeles særegen og ikke min. Jeg veed ikke, om den ærede Rigsdagsmand kan nævne mig nogen som helst af de saakaldte Stænder, som er saaledes aldeles afluttet fra de andre Stænder: Haandværksstanden, Handelsstanden, Embedsstanden, hvilken Stand man vil nævne, har jo ethvert Medlem af Samfundet lige fri Adgang til at indtræde i og gaae ud af, naar han behager; det behøver jo ikke just at være en Embedsmands Søn, der uddiffer sig til selv at blive Embedsmand, og den, der er Embedsmand, er jo ikke i mindste Maade forhindret fra imorgen at blive Handelsmand eller at træde over i Haandværksstanden, om han vil; det forundrer mig derfor at høre, at man naar man bruger Ordet „Bondestand“, skulde kunne mene, at man havde tænkt sig, at det skulde være en saadan afluttet Deel af Befolkningen, som hverken kunde faae Tilgang

fra andre Classer, eller fra hvilken Ingen kunde gaae over til andre Classer; det vilde være en aldeles ny Forklaring af Ordet „Stand“. Jeg skal forøvrigt saa kort som muligt udtrykke min Tanke med Hensyn til Vægten den af Udtalelse, at Fæstetvangen jo er paalagt af Hensyn til Befolkningen, for at bruge et almindeligt Udtryk, for at Befolkningen saameget som muligt i sin store Fleerhed kunde faae selvstændigt Erhverv. Jo mere man lader Fordeidomsmene forenes paa faa Hænder, desto flere af Befolkningen maa der blive brodløse eller synked ned til simple Arbeidere. Jeg erindrer engang at have læst om en meget stor Godsbesidder i Skotland, der sit isinde at anvende hele sit Areal til Jaareavl, og derfor udjog samtlige Familier paa sit Gods, hvilket medførte, at et Par hundrede Familier maatte udbandre til Amerika, fordi de ikke kunde faae Ophold andetsteds. Dette er et stærkt fremtrædende Exempel paa, hvorledes Forholdet kan stille sig naar store Eiendomme samle sig paa een Haand, istedetfor at overgaae til Brug og Drift i flere Familier. Forffjellen mellem de nymodens Theorier om Agerdyrkningen og de Theorier, hvorpaa Fæstelovgivningen hviler, er den, at Fæstelovgivningen mener, det er godt, at Landeiendommene forholdsvis ere i mange Hænder, for at de kunne give Mange et ordentligt, anstændigt Udkomme, medens de nyere Theorier gaae ud fra, at det er det Samme, hvormange der skulle synke ned til at være Tjenestefolk og Dagleiere, naar kun Eiendommene kunne samles i faa Hænder, hvilket i statsøkonomist Henseende skal være det Fordeelagtigste; det er disse tvende Theorier, der staae bestemt mod hinanden; men jeg skal ikke nægte, at jeg hyl-der den første fremfor den sidste. Jeg troer, at jeg dog i det Væsentlige var i Overensstemmelse med den ærede Rigsdagsmand for Ribe Amts 2den Valgfreds (S. Sæge) angaaende Opfattelsen af § 1, naaget han i sit sidste Foredrag betegnede min Opfattelse deraf som aldeles arigtig. Min Opfattelse er den, at dersom § 1, som den her foresligger, vedtages, saa kan en Mand eie saamange Bøndergaard- det skal være, og drive enhver af dem for sin egen Regning, naar han sender et Par Karle og en Pige hen paa Stedet for at udføre Ar-